

Маргарита МІЛОХІНА

МОДЕРНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

Охарактеризовано основні етапи модернізації навчальної програми професійної підготовки майбутніх операторів комп'ютерного набору в рамках компетентнісного підходу.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, діяльність, навчальна програма, моніторинг навчальної діяльності.

Кілька десятиліть поспіль професійно-технічна освіта відіграє важливу роль у функціонуванні та розвитку суспільства в цілому. Вона знаходиться під пильним наглядом держави і підлягає постійному вивченню, оновленню та вдосконаленню з боку дослідників. Проблемі оновлення підходів до професійної підготовки фахівців присвячені праці науковців Ю.К. Бабанського, С.Я. Батишева, В.П. Беспалька, С.У. Гончаренка, І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало, В.О. Радкевич, Л.Л. Сушенцевої та ін.

Є чинники, що спонукали до модернізації професійно-технічної освіти та стали загальнозначущими не тільки для України, але й для Європи та усього світу. Особливий вплив на реформування професійно-технічної освіти має прискорення темпу появи технологічних інновацій у виробництві. Цей чинник обумовив необхідність заміни традиційної освітньої системи, що базується на постачанні знань, умінь та навичок, на моделі, які регулюються потребами виробництва та формують освітню систему, пов'язану з виробництвом.

На жаль, не завжди можна визначити, а тим більше передати учням, той об'єм знань, який буде достатнім для їх виробничої діяльності. Тому адаптація до трудової діяльності все частіше асоціюється з додатковою самоосвітою – освоєнням нових вдосконалених технологій, прийомів діяльності тощо. Підтвердження цьому знаходимо в Національній доктрині розвитку освіти, де передбачене формування потреби та здатності особистості до самоосвіти. Знання, вміння та навички, на які традиційно була зорієнтована освіта, в наш час вже не вважаються головним критерієм підготовки спеціаліста. Зазначена проблема показує, що освітня система, заснована на чіткому

структуруванні навчання в часі, не може забезпечити достатнього рівня підготовки сучасних робітників.

Серед професійних напрямів, які мають найбільш швидкі темпи розвитку та вимагають від фахівців постійного оновлення і вдосконалення знань, умінь та навичок, головне місце посідають професії, пов'язані з інформаційно-комунікаційними технологіями (Ю.О. Жалдак, Н.В. Морзе, В.В. Дудка та ін.). Однією з них є оператор комп'ютерного набору. Практика показує, що освітня система, яка заснована на передачі знань, умінь та навичок, не спроможна в повній мірі підготувати мобільних та конкурентоспроможних фахівців даного напрямку. Тому виникла необхідність у переорієнтації парадигми їх професійно підготовки. Альтернативою традиційному навчанню науковці висувають компетентнісний підхід. На сучасному етапі ефективність навчання згідно з компетентнісним підходом теоретично обґрунтована, але фактично в практику такий підхід не впроваджено.

Метою статті є визначення шляхів модернізації навчальної програми для професійної підготовки майбутніх операторів комп'ютерного набору в рамках компетентнісного підходу.

Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіту досліджувало багато науковців. Загальні особливості вивчали І.О. Зимня, О.В. Овчарук; специфіку впровадження компетентнісного підходу в середні навчальні заклади вивчали О.Я. Савченко, В.А. Болотов, В.В. Серіков; компетентнісний підхід до підготовки фахівців висвітлений в працях В.В. Ягупова, В.І. Свистун, О.С. Заблоцької та ін. Враховуючи широту досліджень з цього питання та обґрунтовану ефективність компетентнісного підходу в підготовці кваліфікованих робітників, вважаємо нагальною проблемою відсутність ґрунтовних розробок у використанні такого підходу при підготовці операторів комп'ютерного набору.

Компетентнісний підхід в освіті, на відміну від традиційних підходів, де навчальна діяльність зводиться до процесу набуття знань, умінь та навичок, передбачає їх єдність, взаємопроникнення та доповнення іншими, не менш важливими, компонентами. Як зазначає О.С. Заблоцька, в основі компетентнісного підходу, як і при діяльнісному, лежить ідея діяльнісного (активного) характеру змісту освіти [1]. Проте, згідно з компетентнісним підходом навчальна діяльність спрямована на інший результат – формування в суб'єктів навчання системи компетенцій. Зміст останніх, говорить

О.С. Заблоцька, включає в себе і їх особистісне ставлення до предметів та процесів, що є необхідними для продуктивної діяльності щодо них.

Сутність поняття "компетенція" розкривається в праці А.В. Хуторського. Він визначає її як коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє знаннями та досвідом [2]. Компетентна в певній галузі людина, на думку А.В. Хуторського, володіє відповідними знаннями та здатностями, що дозволяють їй ґрунтовно розглядати цю галузь та ефективно діяти в ній. На нашу думку, оператор комп'ютерного набору має бути компетентним в двох загально обумовлених напрямках: працювати з інформацією та вміти користуватись комп'ютерною технікою.

Вивчаючи компетентнісний підхід як освітню інновацію сучасної освіти, О.С. Заблоцька проводить порівняльний аналіз між результатом традиційного професійного навчання (знаннями, вміннями та навичками) і результатом навчання відповідно до компетентнісного підходу (компетенціями). Дослідниця визначила, що компетенції – це інтегрована особистісно-діяльнісна категорія, яка формується протягом навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду, знань, способів діяльності, вмінь, навичок, особистісних цінностей та здатності їх застосування в процесі продуктивної діяльності стосовно кола предметів та процесів певної галузі людської діяльності [1]. Спираючись на це визначення розуміємо, що майбутні оператори комп'ютерного набору мають навчитись виконувати певний вид діяльності, в них має бути "виховано" відповідне ставлення до своєї праці.

Вивчаючи праці науковців щодо впровадження компетентнісного підходу було виявлено недостатній стан розробленості алгоритму практичного впровадження його у професійно-технічні навчальні заклади. Ми вважаємо, що одним з перших кроків реалізації компетентнісного підходу має бути модернізація робочих програм. Елементи, що мають бути відображені в них, визначені Джоном Фостером ще в 1990 році. Головними етапами розроблення навчальної програми він виділяє: здійснення аналізу професійної діяльності, до якої готують учнів; визначення компетенцій, якими має бути наділений кваліфікований робітник; чітке визначення структури та особливостей кожної компетенції; визначення критеріїв їх оцінювання; моніторинг діяльності учнів щодо досягнутих компетенцій; ведення записів щодо досягнень кожного учня [3].

На нашу думку, дані елементи достатньо чітко визначають структуру впровадження компетентнісного підходу, яка має наповнюватись змістом в залежності від специфіки

кожної окремої спеціальності. Тому в подальшому дослідженні для визначення шляхів модернізації робочої програми професійної підготовки майбутніх операторів комп'ютерного набору ми будемо керуватись цим алгоритмом.

Так, основоположним елементом впровадження підходу, що потребує особливої уваги, є визначення комплексу необхідних компетенцій. Для реалізації цього завдання, безумовно, потрібен певний час, протягом якого перелік компетенцій може доповнюватись або змінюватись. Для операторів комп'ютерного набору відповідно до специфіки їх роботи основними компетентностями є інформаційна (здатність самостійного пошуку та відбору інформації) та навчально-пізнавальна (здатність до самоосвіти, що охоплює процес від цілепокладання до аналізу результатів).

Діяльнісна сутність компетентнісного підходу передбачає набуття навичок професійної діяльності як кінцевого результату. Але їх формування неможливе без попереднього теоретичного ознайомлення. На етапі структурування та визначення особливостей компетенцій для майбутніх операторів комп'ютерного набору має бути сформований теоретичний базис професійної діяльності. Він є важливим не лише для викладачів, які здійснюють професійну підготовку та повинні точно оцінити вміння, але й для учнів, які отримують розуміння мети, якої мають досягти. Водночас така структура додає впевненості учням, оскільки вони чітко уявляють результативний рівень майстерності.

В оцінюванні досягнень учнів на початковому етапі впровадження компетентнісного підходу будуть частково використані підходи більш ранніх освітніх парадигм. Адже для розроблення нових методів перевірки знань та умінь, на нашу думку, потрібен час, протягом якого проводитимуться дослідження та вивчатиметься досвід реалізації нової парадигми навчання. Проте сьогодні існує велика кількість інноваційних методів перевірки умінь та навичок учнів (комплекси тренінгів), в основі яких покладено діяльнісний підхід. Вони можуть бути використані для перевірки рівня оволодіння компетентностями. Прикладом перевірки набуття компетенції в операторів комп'ютерного набору може бути завдання ознайомитись із новим технічним пристроєм. Компетентний оператор комп'ютерного набору має знати, що таке знайомство не обмежується лише практичним використанням технічного пристрою, а передбачає розгляд його як системи елементів у їх взаємозв'язку, розуміння можливостей взаємодії досліджуваного пристрою із іншою технікою тощо.

Для перевірки ефективності компетентнісного підходу, необхідно отримати результати його впровадження та функціонування. Хоча кожен учень навчається в індивідуальному темпі та потребує індивідуального підходу в навчальному процесі, для аналізу та, за необхідності, подальшого корегування процесу навчання важливо отримати загальні результати навчання учнів. Такі методи не є новими, але є доцільними для отримання достовірних показників ефективності завершення навчальної програми.

У традиційному підході методи оцінювання засновані здебільшого на кількості засвоєних компетенцій. Згідно теорії Джона Фостера необхідно визначати також якість оволодіння певною компетенцією з точки зору рівня кваліфікації. Кваліфікація майбутнього оператора комп'ютерного набору буде визначатись як засвоєнням переліку необхідних компетенцій (що відповідає існуючому підходу, де кваліфікація надається учню, який набув вмінь, зазначених у характеристиці спеціальності), так і якістю формування системи компетенцій. З цією ж метою, пропонується проводити контроль якості кожної окремої продемонстрованої компетенції (знаходження певної інформації, що передбачає її пошук, аналіз, систематизацію і т.д.; вивчення нового пристрою, що передбачає розгляд його будови, функціональних можливостей тощо), а також здійснювати її оцінку разом із відповідним теоретичним матеріалом (алгоритм роботи з інформацією). Такий деталізований підхід до оцінювання досягнень учнів важливий при підвищенні кваліфікації, що, в свою чергу, має базуватись не лише на кількості, але й на якості набуття компетенцій [3, с. 29-30].

Отже, можна виділити загальні особливості робочої програми підготовки операторів комп'ютерного набору, адаптованої до компетентнісного підходу в освіті. По-перше, робоча програма відображає оволодіння детально відібраними компетенціями, які, в свою чергу, передбачають поєднання теорії з практикою. Але в цьому тандемі – теорія визначає мету, а практика результат навчальної діяльності. Метод інструкції має включати вивчення майстерності, що є передумовою оволодіння учнями певними компетенціями за умов достатньої для цього кількості часу та використання ефективних методів навчання.

По-друге, чітко визначені критерії оцінювання досягнутих компетенцій дозволяють здійснити їх оцінку та обійти формування тих компетенцій, які вже властиві учням. З цим пов'язана ще одна особливість компетентнісного підходу – навчання має бути розраховано на індивідуальну швидкість оволодіння компетенціями кожним учнем.

З цією метою в навчальному процесі мають гнучко використовуватись фронтальні, групові та індивідуальні форми навчання. Головною умовою завершення процесу навчання є досягнення всіх передбачених програмою компетенцій.

Розглянутий підхід до розроблення навчальної програми крізь призму набуття компетенцій є лише початковою сходинкою до ефективного функціонування нового підходу. Перспективами розвитку формування компетенцій в оперторів комп'ютерного набору є: підготовка викладачів та майстрів виробничого навчання, вільних від шаблонів традиційного підходу; розробка методичного забезпечення; оновлення матеріально-технічної бази навчання та ін. Та варто прислухатись до китайських мудреців, які казали, що шлях в тисячу лі починається з першого кроку.

Список використаних джерел:

1. [Національна доктрина розвитку освіти](http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/prof-tech) [електроний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/prof-tech>>. – Загол. з екрана. – Мова укр.
2. [Закон України "Про професійно-технічну освіту"](http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/prof-tech) [електроний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/prof-tech>>. – Загол. з екрана. – Мова укр.
3. Заблоцька О.С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О.С. Заблоцька. [електроний ресурс]. – Режим доступу: <<http://eprints.zu.edu.ua/2473/1/63-68.pdf>>. – Загол. з екрана. – Мова укр.
4. Хуторский А.В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А.В. Хуторский – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.
5. [Foyster John](http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED317849.pdf) Getting to Grips with Competency-Based Training and Assessment / John Foyster. – 1990. – 78 с. [електроний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED317849.pdf>>. – Загол. з екрана. – Мова англ.

Аннотація:

Охарактеризованы основные этапы модернизации учебной программы профессиональной подготовки будущих операторов компьютерного набора в рамках компетентностного подхода.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, деятельность, учебная программа, мониторинг учебной деятельности.

Annotation:

In article the basic stages of modernization of the curriculum for vocational training of the future computer set operators in frameworks the competence approach are allocated and characterized.

Keywords: the competence-based approach, the competency, activity, the curriculum, monitoring of educational activity.